

Het platteland verdient beter, vindt hoogleraar Rurale Geografie **Tialda Haartsen**. En de stad eigenlijk ook, want die barst uit zijn voegen. Zorg voor meer spreiding van de bevolking, adviseert ze, daar heeft iedereen wat bij te winnen.

Het platteland verdient beter

Platteland? Je zou kunnen zeggen dat we dat in Nederland helemaal niet hebben. Vergeleken met andere Europese landen stelt ons 'rurale gebied' weinig voor. Zelfs vanuit de meest afgelegen plekken is de stad, of op zijn minst een middelgroot dorp, binnen een halfuur met de auto te bereiken. Of zoals Tialda Haartsen, Neerlands eerste en enige hoogleraar plattelandsgeografie, het zegt: 'Nederland is één groot sub-urbaan gebied. Onze plattelandsbewoners hebben een vrij stedelijke *mindset*: ze zijn gewend aan goed internet, hebben bijna allemaal een theater op redelijke afstand.'

Treinspoorbrug bij Leer

Niets te mopperen, dus? Ho, ho, zegt Haartsen, dat is te simpel gesteld. Vergeleken met de stad komt het dorp er namelijk toch nog vaak bekaaid vanaf. Dat blijkt duidelijk uit de overheidsuitgaven: per hoofd van de bevolking gaat er minder geld naar het platteland dan naar de stad. 'Zorg, onderwijs, infrastructuur: er wordt op het platteland minder in geïnvesteerd. Er zijn heel wat voorbeelden van onbegrijpelijk beleid. Neem, hier vlak over de Duitse grens, de treinspoorbrug bij Leer. Die is er eind 2015 uit gevaren door een vrachtschip en nog steeds niet hersteld. De overheid wil zo graag dat we grensoverschrijdend samenwerken, maar is niet in staat om in zes jaar tijd een spoorbrug te vervangen. Dat is niet te volgen.'

Leefbaar houden

Haartsen heeft zich altijd betrokken gevoeld bij het leven op het platteland. Zelf werd ze geboren op een boerderij in Bant, in de Noordoostpolder. Ook nu woont ze 'buiten':

Tialda Haartsen (1970) is sinds 2020 hoogleraar Rurale Geografie. In april dit jaar hield ze haar oratie. De RUG is de enige universiteit in Nederland met deze leerstoel. Na haar studie sociale geografie aan de RUG (1990-1995) promoveerde ze er in 2002 op veranderingen in functies, eigendom en representaties van het Nederlandse platteland. In haar onderzoek gaat het vaak over veranderingen op het platteland en de verbondenheid van plattelandsbewoners met hun omgeving. De oratie van Haartsen, *Rural Geography Revisited – Op zoek naar de geografie in het platteland*, is te lezen via

www.rug.nl/oratie-haartsen

in 2008 verhuisde ze van de stad Groningen zo'n twintig kilometer richting Waddenzee naar Eenrum. 'Wat me altijd geboeid heeft is die *sense of belonging* die veel mensen op het platteland hebben. Ik heb het zelf ook altijd gehad: het gevoel dat je in een bepaalde grond geworteld bent, dat je erbij hoort.' In haar

studie sociale geografie kon ze haar interesse soms kwijt – af en toe waren er vakken waarbij ze zich kon richten op de regio. 'Toen plattelandsgeograaf Paulus Huigen hoogleraar Regionale Geografie aan de RUG werd, stelde hij twee promovendi – waaronder ikzelf – aan op plattelandsthema's. Dat was mijn kans om er nog veel meer over te leren.' Met haar aantreden als hoogleraar Rurale Geografie wil ze, zo zei ze in haar oratie, 'bijdragen aan het leefbaar houden van het platteland, in de context van de vele ruimtelijke veranderingen die op stapel staan.'

Dat er minder geld naar dat platteland gaat dan naar de stad, draagt volgens Haartsen bij aan een sentiment dat veel plattelanders delen: dat de overheid te weinig aandacht voor hen heeft. 'Veel mensen op het platteland hebben het gevoel dat ze niet gezien worden door mensen in de stad. Dat gevoel leeft niet alleen in Nederland, maar in meerdere Europese landen. Het leidt ertoe dat plattelandsbewoners populistischer stemmen.' Haartsen noemt de BoerBurger-Beweging (BBB) als voorbeeld. 'Die partij is niet voor niets in opkomst.'

Getij gunstig

Haartsen ziet het als haar taak het platteland onder de aandacht te brengen. Er liggen een hoop kansen, voor de huidige bewoners, maar óók voor stedelingen. 'We lopen in de stad tegen de grenzen van concentratie aan. Met name in het westen zijn er niet genoeg huizen, er rijden veel te veel auto's, het is te druk. Meer spreiding van wonen en werken zou die problemen kunnen verminderen, én het maakt het leven op het platteland beter.' Dat spreiden heeft de overheid eerder geprobeerd, bijvoorbeeld door grote organisaties

‘Zorg, onderwijs, infrastructuur: er wordt op het platteland minder in geïnvesteerd’

Treinspoorbrug bij Leer

en bedrijven buiten de Randstad te plaatsen. Met wisselend succes. Maar het getij is nu gunstig, denkt de professor. ‘Niet alleen trekken mensen vanwege het woningtekort weg uit stedelijk gebied, corona heeft er ook voor gezorgd dat het gewoner is geworden om verder van je werk te wonen.’ Het is niet zeker of die ontwikkeling blijvend is – mogelijk wordt het over een tijdje toch weer wenselijk om die afstand te verkleinen. Maar dit lijkt hét moment te zijn om het platteland aantrekkelijker te maken.

Bereikbaarheid verbeteren

Het belangrijkste is volgens Haartsen het verbeteren van de bereikbaarheid. ‘Investeer in toegankelijk en snel openbaar vervoer. De geografische afstand is veel minder belangrijk dan reistijd. Neem bijvoorbeeld de Lelylijn. Die is erg duur, wordt gezegd, maar dat gold ook voor de Noord-Zuidlijn, om het nog maar niet te hebben over de Betuwelijn.

Zo’n investering in het Noorden moet ook een keer kunnen.’ Nog een belangrijk recept: houd rekening met het platteland bij landelijke beslissingen. ‘*Rural proofing* wordt dat genoemd. Het betekent dat je erbij stilstaat dat een besluit een ander effect kan hebben in een dunbevolkt gebied dan in een dichtbevolkt gebied. Neem het sluiten van gevangenissen: in een gebied waar al weinig werkgelegenheid is, is dat misschien niet slim.’

Gebrek aan visie

Dergelijk bewustzijn gaat hand in hand met een visie op ruimtelijke ordening, en die mist Haartsen bij het kabinet. ‘Ik heb het gevoel dat we met alle uitdagingen waar we nu voor staan tegen een gebrek aan visie aanlopen. Ons kabinet, en het kabinet hiervoor, heeft weinig ideeën over de toekomst.’ Bij uitdagingen denkt ze niet alleen aan de eerdergenoemde woningnood, maar vooral aan de energietransitie en klimaatverandering.

‘Beide hebben nogal impact op ruimtelijke ordening. De zeespiegel stijgt volgens de laatste rapporten nog sneller dan we al dachten. Hoe gaan we het rooien in Nederland als steden nog verder onder NAP komen?’

Ingenieur Lely

Het gebrek aan visie doet Haartsen mijmeren over het Zuiderzeeproject, geleid door ingenieur Lely. ‘Ondanks dat ik uit die omgeving kom, leerde ik pas tijdens mijn studie dat er een uitgewerkt plan voor de toekomst achter zat. Een plan dat op basis van voortschrijdend inzicht weliswaar steeds werd bijgesteld, maar toch: een langetermijnplan.’ Dit jaar is de Afsluitdijk 90 jaar, de Noordoostpolder 60 jaar. Misschien kunnen die jubilea een aanzet vormen voor meer visie op de inrichting van het land, zegt Haartsen. ‘Laten we jonge Lely’s uitdagen om met een plan te komen.’